

brio Parmensi, quum angustius habitaretur, augustè, qua occidentem septentrionemque spectat, aucta. Arx urbi ex colle, qua Auster est, valida imminet, ab Frederico II, Imperat. condita. Hospitale etiam visitur ibi sumtuosissimum. Incolas habet nobiles, ingenio opibusque pollentes. *Cæsena* sub fide *Romanorum* diu floruit, Langbardis totam Italiam occupantibus. A *Britonibus* post, quos Cardinalis Gebennensis, Gregorii XI Legatus in Italiam adduxerat, magnis adfecta est calamitatibus, & parum aberat, desolata, dein à Bononiensibus in deditio-nem accepta hinc aliquamdiu dominatu pres-fa *Sufenaniorum*, *Ordelafforum*, *Malatestarum*, tandem in Pontificum *Romanorum* ve-nit potestatem; quorum Alexander VI eam filio donavit *Cæsari Borgiæ*, ante quem maxi-ma civium pars factionibus erat divisa *Tiber-torum* & *Martinellorum*. Episcopatus titulo floret. Videre est ad D. Francisci Bibliothecam insignem *Malatestæ Novelli* opus, omnis gene-ris mss. libris, inter quos quidam rarissimi, ab-unde instructam. In vestibulo Symbolum legi-tur *Malatestarum* hoc: *Elephas Indus non curat cul-licem*. Ager suburbicanus vino generoso, quod *Cæsennate* vocat *Plinius*, est nobilis. Haud pro-cul *Cæsena* opidum est, quod latine scribenti-bus *Forum Saracenum*, vulgo autem *Mercato Sara-cino*; ab negotiatoribus ex finitimis agris com-merciorum gratia frequentari solitum. Tum al-tius ad *Apennini* radices urbs est *Sarsina*, *Plauti*, *Poëtæ Comici*, Patria. De ea sic *Martialis*:

*Nympha sacri Regina lacus, cui grata Sabinus
Et mansura pio munere templa dedit:
Sic montana tuos semper colat Umbria fontes:
Nec tua Bajanas Sarsina malit aquas. &c.*

Urbs est Episcopalis, cujus Præful aliquan-do fuit *Vicinus* *Ligur*. Corpus ejus in Ecclesia Cathedrali servare se perhibent cives. Episco-patui *Sarsinæ* Castella subsunt xx, quem regio-nis tractum una cum civitate nunc vulgo *Boi-bum* vocant, tamquam *Bojum* seu *Bojorum* agrum. De *Sarsinatium* auxiliis, quæ contra gentes quas-dam ex Alpibus irruentes pro Populo Romano contraxerunt, scribit *Polybius* lib. 11. Imperio diu *Malatestarum* habita, tandem ad *Pontifices* *Maximos* cum *Arimino* pervenit, donata po-stremo ab Leone X *Alberto Pio*, *Carpenfi Comiti*. Ager urbis uber vite, olea, arboribusque omnis generis fructiferis.

Sequuntur porro in eadem *Æmilia* *Forum Pompilii*, vulgo *Forlimpopli*, *Forum Livii*, *Forli*, civitas natura & situ, rerumque omnium uber-tate præstans; *Faventia*, *Faenza*; & *Imola*, olim *Forum Cornelii*.

Inter tot tantosque fluvios regionem hanc irrigantes, maxime celebris est *Rubico*, *Ptole-*

mao *Ῥοῖκος*, *Straboni* *Ῥοῖκος*, quod antiquitus, post translatos ab *Æsi* amne terminos, Italia eo finiebatur. Sic *Lucanus* lib. 1:

*Puniceus Rubicon quum fervida canduit æstas,
Perque imas serpit valles, & Gallica cernit
Limes ab Ausoniis determinat arva colonis.*

Livius citrà *Rubiconem* Italiam, ultra *Galliam* (*Cisalpinam* scilicet) esse prodit. Ultrà hunc quondam *Ducibus* militibusque à bello redeuntibus arma ferre non fuisse licitum le-gimus, absque *S. P. Q. R.* auctoritate; qui se-cus fecisset, hostis *Reipubl.* judicabatur. Docet illud *C. Iulii Cæsaris*, reditum ex *Galliis* in Ita-liam parantis per *Rubiconem*, historia. Pertinet huc *Edictum* vetustissimum, quod in *Ru-biconis* ripa ab se conspectum, annoque c 10 10 cxy, quum *Veneriis* *Romam* rediret, di-ligenter exscriptum, testatur in orthographia sua *Aldus Manutius Pauli F.* quod tale est:

Iussu. mandaturve. P. R. Cos. Imp. Milit. tyro. comi-lito. manipularisve. cent. turmave. legionaria. armat. quisquis. es. hic. sistito. Vexillum. finito. nec. citra. hunc. amnem. Rubiconem. signa. arma. ductum. commeatum exercitumque. traducito. siquis. hujusce. jussionis. ergo. adversus. ierit. feceritve. adjudicatus. esto. hostis. P. R. ac. si. contra. patriam. arma. tulerit. sacrosque penates. è. penetralibus. asportaverit. sanctio. plebisci. senatus-ve. consulti. ultra. hos. fines. arma. proferre. liceat. nemini. S. P. Q. R.

Verum quum barbarâ prorsus sit hujus edi-cti oratio, pro adulterino ac longè posteriori demum seculo, ut, innumera alia per universam Italiam, confecto habendum. Quod si hic po-sita fuisset lex, certè eam respexisset *Iulius Cæ-sar*, annem cum exercitu transiens, quin ab eo lectam visamque retulissent auctores, *Suetoni-us*, *Plutarchus*, *Appianus*, qui hunc ejus tra-jectum contra legem *Senatus* populique *Roma-ni* accuratè narraverunt. Amnis est exiguus & brevis, hodieque superiore sui parte, circa viam *Æmiliam*, duo millia passuum à *Cæsena* in ortum versus, vocatur vulgò *Rugone* & *Rigo-ne*: corruptiusque nonnullis adcolis *Vrgone*: cir-cà ostium verò, quod tria millia à portu *Cæse-natico* versus ortum abest, *Fiumecino*; copiosissi-mis aquis in mare effluens; quoniam paullò su-pra mare alios duos amnes, seipso majores, dex-trâ ripâ excipit: quorum alter in via publica, qua *Cæsena* itur *Ariminum*, tria millia passu-um à *Rubicone* remotus, vulgò *Pisatello*, alter totidem millia ultrà hunc *Borco* vocatur, om-nium maximus, dextra ripa oppidum *Sabinia-num* alluens: unde etiam ipsum *Rubiconis* osti-um multi adcolarum *Fiume di Savignano* vocant. Multa ejus mentio est apud *Plutarchum* in vitâ *Cæsaris* & *Pompei*.